De nya reglerna angående schablonavdrag vid taxeringen och angående skattefrihet för vissa naturaförmåner

av kammarrättsfiskalen Erik Eklund.

Som varje taxeringsman vet har det vidlyftiga taxeringsmaterialet och de skattskyldigas skiftande individuella förhållanden gjort det nödvändigt för taxeringsmyndigheterna att i viss utsträckning arbeta med schablonmässiga uppskattningar i åtskilliga fall, där skattelagarna strängt taget förutsätter fullständig redovisning och exakt individuell beräkning. Dessa schablonmässiga uppskattningar har avsett såväl inkomster som utgifter. Av inkomsterna har man framför allt schabloniserat sådana som är svåra att kontrollera eller att uppskatta. Sålunda brukar rörelseidkares och jordbrukares normala uttag ur rörelsen eller jordbruket av produkter avsedda för hushållet uppskattas efter schabloner. Vidare uppskattas inkomster av dricks pengar ofta schablonmässigt osv. Bland utgifter för vilka avdrag ofta medges med schablonmässiga belopp kan nämnas utgifter för resor till och från arbetsplatsen, kostnaderna för kost och logi i vissa fall, avdrag för slitning av verktyg o. dyl.

Utvecklingen under senare år och det starka önskemålet om ett enklare deklarations- och taxeringsförfarande har föranlett statsmakterna att i lagstiftningen införa vissa regler om beräkning av inkomst efter i lagen angivna, schablonmässiga grunder. Exempel härpå ger den åren 1953 och 1954 genomförda lagstiftningen om schablonmässig beräkning av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter och av bostadsrättsföreningars fastigheter.

Dessa strävanden har fullföljts under de senaste två åren. Sålunda har genom lagstiftning år 1955 införts regler om schablonavdrag i vissa fall. Vidare har under år 1956 genomförts den reformen, att vissa förmåner i förvärvskällan tjänst genom lagstiftning förklarats fritagna från skatteplikt, om de är av ringa värde. I det följande skall lämnas en redogörelse för de nya bestämmelserna, vilka första gången skall tillämpas vid 1957 års taxering. Början göres därvid med schablonavdragen.

Vid Taxeringsnämndsordförandenas riksförbunds årsmöte år 1953 skisserade dåvarande finansministern statsrådet Sköld ett program för beskattning av den stora massan löntagare. I korthet innebar detta att man borde ha ett skattesystem, där källskatten bleve definitiv för flertalet löntagare med okomplicerade inkomstförhållanden. För att nå dit var det nödvändigt att ersätta den nuvarande millimeterrättvisan med i lagen inskrivna schablonregler. Härigenom skulle också deklarationsförfarandet förenklas för de skattskyldiga och samtidigt arbetet för taxeringsmyndigheterna underlättas. Om möjligt borde man söka sig fram till ett system, som för den stora massan löntagare innebar att deklarationsförfarandet inskränktes till att lämna försäkran om att vederbörande inte

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

haft andra inkomster än de för vilka källskatt erlagts. Dessa frågor utreddes av 1950 års skattelagssakkunniga, som år 1954 framlade ett radikalt förslag till förenklade beskattningsregler. En utförlig redogörelse för detta förslag återfinns i häfte 7/1954 s. 197—203. Förslaget innebar att man skulle införa schablonavdrag i KL på flera punkter för att ersätta den exakta inkomstberäkningen. Ett sådant avdrag föreslogs i fråga om inkomst av tjänst. Beträffande inkomst av annan fastighet och kapital föreslogs införande av ett skattefritt bottenavdrag. Vidare förordades att det allmänna avdraget för kommunalskatter skulle utgå och ersättas med ett avdrag vid skatteuträkningen. Avdraget för folkpensionsavgift ansågs kunna slopas; i gengäld skulle de utfallande pensionsbeloppen vara skattefria. Slutligen föreslogs ett schablonavdrag i syfte att fånga upp avdragen för sjukförsäkringsavgift och premier för kapitalförsäkringar o. dyl.

Skattelagssakkunnigas förslag utsattes i vissa delar för en rätt hård kritik under remissbehandlingen. När Kungl. Maj:t skulle ta ställning till förslagen ansågs endast tre av dem böra framläggas i dåvarande läge; de övriga ställdes på framtiden i avvaktan på att fastighetsskatten skulle avvecklas eller en definitiv källskatt bli aktuell. De förslag som ansågs böra framläggas (prop. 1955: 59) var förslagen om införande av schablonavdrag vid inkomst av tjänst, bottenavdraget vid kapitalinkomster och schablonavdraget för försäkringspremier. Dessutom lade Kungl. Maj:t fram ett nytt förslag med samma syfte nämligen avseende avjämning av de beskattningsbara inkomsterna.

De i prop. 1955: 59 framlagda förslagen antogs av riksdagen med en smärre jämkning i enlighet med vad bevillningsutskottet föreslagit (bev. bet. nr 18). De nya bestämmelserna återfinns i lagen den 31 mars 1955 om ändring i kommunalskattelagen (SFS 1955: 122). Vidare har vissa smärre ändringar gjorts i 1947 års förordningar om statlig inkomstskatt och om statlig förmögenhetsskatt samt i 1953 års uppbördsförordning (SFS 1955: 123—125).

Schablonavdrag vid inkomst av tjänst.

För att schablonavdraget från tjänsteinkomst skall få största möjliga effekt har till inkomstslaget tjänst överflyttats vissa inkomster som enligt tidigare gällande regler hänförts till inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet. Som intäkt av tjänst skall således numera behandlas icke endast löner, arvoden, pensioner och andra ersättningar för anställningar eller stadigvarande uppdrag, utan även intäkter genom tillfälligt bedriven vetenskaplig, litterär, konstnärlig eller därmed jämförlig verksamhet och intäkter av tillfälliga uppdrag (ex.vis att förrätta bouppteckning) ävensom intäkter av liknande inkomstgivande verksamhet av tillfällig natur. Under inkomstslaget tillfällig förvärvsverksamhet kvarstår främst realisationsvinster, restitution av kommunalskatt och pensionsavgift samt lotterivinster, som ej beskattas på annat sätt.

Det bör anmärkas att denna förändring av begreppet inkomst av tjänst får den konsekvensen att fysisk person i motsats till vad tidigare gällt blir skattskyldig här i Sverige för angivna inkomster av tillfällig natur.

De nya reglerna om schablonavdrag vid inkomst av tjänst innebär

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

1. att skattskyldig, som haft intäkt av tjänst, skall ha avdrag för omkostnader med minst 100 kronor, oavsett om han haft några utgifter eller ej;

2. att för den, som haft större avdragsgilla utgifter än 100 kronor summan av utgifterna skall höjas till närmast högre hela 100-tal kronor och avdrag medges med det högre beloppet. Har den skattskyldige haft utgifter t. ex. för verktygsslit och spårvagnsresor med sammanlagt 360 kronor skall han få avdrag med 400 kronor. Slutar summan av de verkliga utgifterna på helt hundratal kronor skall någon höjning helt naturligt inte ske.

Undantag: Om inkomstslaget tjänst sedan de verkliga omkostnaderna frånräknats intäkterna visar underskott, vilket väl i praktiken nästan aldrig inträffar, erhålles allmänt avdrag med belopp motsvarande detta underskott. Reglerna om minimiavdrag å 100 kronor respektive om avrundning uppåt skall således icke tillämpas.

Icke i något fall får avdrag enligt de nya reglerna medges med så stort belopp att underskott därigenom uppstår. I förekommande fall skall således 100-kronorsavdraget respektive avrundningen uppåt jämkas så att nettointäkten av tjänst blir 0 kronor. Exempel: Inkomsterna utgör 678 kronor, de verkliga utgifterna 605 kronor. Avdrag medges med 678 kronor i stället för 700 kronor.

Dessa regler gäller såväl fysiska som juridiska personer.

Har äkta makar båda haft inkomst av tjänst, erhåller de var för sig avdrag enligt de nya reglerna. Den ena kan då få minimiavdraget å 100 kronor och den andra sitt omkostnadsavdrag avrundat uppåt. Någon rätt att flytta över avdrag, som inte kan utnyttjas av den ena maken, till den andra föreligger självfallet ej.

De nya reglerna skall tillämpas vid alla slags inkomster, som är hänförliga till inkomst av tjänst. Avdrag får sålunda göras även om den skattskyldige endast haft sådan inkomst av tjänst, som inte brukar vara förenad med särskilda kostnader, t. ex. folkpension, annan pension, livränta eller undantagsförmåner.

Det bör i detta sammanhang observeras, att arbetsgivaren icke längre har rätt att i löneuppgift lämna uppgift om den anställdes nettoinkomst, d. v. s. vad som intjänats sedan avdrag gjort för pensioneringskostnader. Uppgiften skall numera uppta bruttoinkomsten och pensionsavdraget. Man bör tillse att den anställde gör redovisningen under inkomst av tjänst i deklarationen på motsvarande sätt, och icke upptar nettot under intäkter eller yrkar avdrag för pensionsavgiften under allmänna avdrag.

Extra avdrag från inkomst av kapital.

I fråga om kapitalinkomster har man valt en annan konstruktion än vid tjänsteinkomst. Reglerna har nämligen utformats så att ett belopp av 100 kronor eller, för makar gemensamt 200 kronor, alltid skall vara skattefritt av kapitalinkomsten. I kapitalinkomst innefattas dock inte när det gäller ifrågavarande avdragsbestämmelser intäkt av fastighet eller rörelse i utlandet.

Man får således i vanlig ordning avdrag för gäldränta och förvaltningskostnader och andra utgifter men *dessutom* ett extra avdrag på 100 respektive 200 kronor.

En *spärr* finns dock. Avdrag får endast åtnjutas om inkomsterna av kapital är större än gäldräntor och övriga utgifter.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

Skulle det framkomma underskott genom att avdraget utnyttjades till fulla beloppet, skall avdraget jämkas så mycket att underskottet försvinner och resultatet således blir ± 0.

Avdraget får åtnjutas endast av fysiska personer.

Regler saknas hur äkta makar sinsemellan skall dela upp avdraget. I och för sig finns det knappast någon anledning att fördela på annat sätt än vad makarna själva gjort i deklarationen. Ofta är det lämpligt att om det nu är möjligt ge den make, som har den minsta inkomsten av kapital, så stor del av avdraget att inkomsten försvinner. Detta får ju den andre maken i så fall igen genom högre ortsavdrag.

Effekten av avdraget blir bl. a. att den som inte har större inkomst av bankräntor o. dyl. än 100 kronor (eller 200 kronor för äkta makar) inte behöver skatta för dem. I dessa fall har man i deklarationsblanketten kunnat nöja sig med en försäkran av den skattskyldige att han icke haft större bruttoinkomster av kapital än nyss sagts, under förutsättning tillika att hans och hans makes behållna förmögenhet icke överstigit 50.000 kronor. Ej heller behöver i sådant fall vid förmögenhetsredovisningen uppges under beskattningsåret upplupen ränta eller mottagen utdelning.

Genom införandet av det extra avdraget beräknas, att bortåt ½ miljon skattskyldiga, som nu taxeras för inkomst av kapital, i framtiden skall slippa taxeras för sådan inkomst.

Försäkringsavdraget.

Avdrag för premier för kapital- och olycksfallsförsäkringar och för sjukkasseavgifter o. dyl. har hittills medgivits med högst 200 kronor eller om den skattskyldige varit gift med högst 400 kronor för makarna gemensamt. År 1954 beslöts att även den nya sjukförsäkringsavgiften skulle inrymmas under detta avdrag. Härigenom skulle utrymmet för avdrag för försäkringspremier av annat slag än sjukförsäkringsavgiften i många fall bli mycket knappt. För att öka utrymmet för frivilliga försäkringar har genom de nya bestämmelserna maximibeloppen höjts till 300 kronor för ensamstående skattskyldiga och till 600 kronor gemensamt för äkta makar som levt tillsammans. Avdrag med det högre beloppet må även åtnjutas av ogift person (varmed jämställes änkling, änka eller frånskild), som haft hemmavarande eller av honom helt eller delvis underhållet barn under 16 år, vilket stått under hans vårdnad.

Vidare skall avdrag för försäkringspremier m. m. alltid medgivas med minst 150 kronor respektive för äkta makar med sammanlagt minst 300 kronor, även om de verkliga utgifterna av detta slag är lägre. Här har man således inte jämställt ogifta med barn med gifta skattskyldiga. Den som har utgifter till belopp mellan minimum och maximum får givetvis avdrag med de verkliga kostnaderna.

Det sägs inte direkt i lagtexten men det torde ligga i sakens natur att schablonavdraget inte skall ges till aktiebolag och liknande juridiska personer, vilka inte har någon sjukvårdsavgift och inte lär vara berättigade till allmänt avdrag för kapitalförsäkringar och övriga hithörande försäkringar.

Avrundning av beskattningsbar inkomst.

Den beskattningsbara inkomsten avrun-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

das f. n. till helt 10-tal kronor. Genom de nya bestämmelserna har föreskrivits att vid såväl den statliga som den kommunala inkomsttaxeringen den beskattningsbara inkomsten för fysiska personer och oskifta dödsbon skall bestämmas i hela 100-tal kronor, så att överskjutande belopp som ej uppgår till helt 100-tal kronor bortfaller. Beträffande den kommunala taxeringen skall avrundning ske såväl i hemortskommunen som i annan kommun, där den skattskyldige skall taxeras. Är den beskattningsbara inkomsten mindre än 100 kronor påföres ingen skatt.

I samband med att denna avjämningsregel infördes har skattepliktsgränsen höjts till för alla fall 100 kronor beskattningsbar inkomst. Vidare fordras för att en person inte skall bli skattskyldig för omyndiga barns förmögenhet, att barnets till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst uppgår till minst 100 kronor.

Slutligen bör erinras om att de nya avdragsbestämmelserna skall tillämpas ex officio av taxeringsmyndigheterna. Även om den skattskyldige underlåtit att yrka avdrag eller rent av yrkat att icke få avdrag skall han — om han uppfyller förutsättningarna därför — erhålla avdrag.

Skattefrihet för vissa naturaförmåner, m. m.

Som framgått av redogörelse i denna tidskrift (se häfte 1—2/1956 s. 6) genomfördes vid 1955 års riksdag vissa ändringar i taxeringsförordningen. Bl. a. antogs nya bestämmelser om skyldighet att lämna kontrolluppgifter till ledning vid annans taxering. Beträffande arbetsgivares plikt att lämna uppgifter om anställdas avlöningsförhållanden gjordes i sak föga ändring i de tidigare gällande reglerna. Departementschefen underströk emellertid, att uppgiftsskyldigheten — liksom tidigare — omfattade alla förmåner och alltså även naturaförmåner av olika slag.

Under riksdagsbehandlingen kritiserades ett par detaljer men i övrigt godtogs förslagen.

Sedan riksskattenämnden fastställt de nya löneblanketterna riktades emellertid i pressen och från arbetsgivarhåll kritik såväl mot blanketten som mot de antagna bestämmelserna. Vad man framför allt vände sig mot var att uppgift skulle lämnas om naturaförmåner av ringa värde och kostnader, som endast förskottsvis bestritts av den anställde.

Sedermera utfärdade riksskattenämnden anvisningar i syfte att modifiera uppgiftsskyldigheten. Nämnden ansåg emellertid inte frågan om arbetsgivarens uppgiftsskyldighet slutgiltigt löst genom anvisningarna, varför nämnden i skrivelse till Kungl. Maj :t anmälde ärendet för de vidare åtgärder, vartill anledning kunde föreligga.

Kungl. Maj :t delade uppfattningen att frågan borde lösas lagstiftningsvägen och framlade förslag i ämnet i prop. 1956 : 150. I propositionen framhöll departementschefen, att de ökade kontrollmöjligheter, som möjliggjorts genom 1955 års ändringar i taxeringsförordningen i och för sig var väl motiverade. Arbetsgivarnas uppgiftsskyldighet blev å andra sidan betungande, om ett rigoröst och i alla detaljer fullständigt iakttagande av densamma påkallades. Den i huvudsak tekniska omredigeringen 1955 av 33 § taxeringsförordningen hade inte skett i syfte att ändra den praxis som tidigare utbildat sig, nämligen att uppgiftsskyldigheten ej ansågs behöva iakttagas beträffande mer bagatellartade naturaförmåner och liknande. Genom riksskatte-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

nämndens anvisningar hade visserligen klargjorts att uppgift inte skulle behöva lämnas rörande bagatellartade förmåner, men man borde överväga om ej uppgiftsskyldigheten genom uttryckliga bestämmelser kunde inskränkas. Detta kunde sägas ligga i linje med de senaste årens strävanden att förenkla deklarations- och taxeringsförfarandet.

För att önskat resultat genom dylika inskränkningar skulle vinnas har departementschefen ansett ofrånkomligt att även de materiella reglerna om skatteplikten för naturaförmåner ändras. Eljest skulle följden blott bli att taxeringsnämnderna ansåge sig förpliktade att i annan ordning inhämta upplysningar, huruvida förmåner utgått som i princip vore av skattepliktig natur.

Redan tidigare har i lagstiftingen vissa undantag gjorts från huvudregeln i 32 § kommunalskattelagen att värdet av alla förmåner som utgår i tjänsten skall upptas som intäkt. Kost och logi för värnpliktiga skall sålunda inte upptas som intäkt. Förmåner av fri sjukvård och fri tandvård är vidare i princip undantagna från skatteplikt. Vissa förmåner, som betingas av särskilda förhållanden på arbetsplatsen har på denna grund eller på grund av förmånernas ringa värde i praxis ansetts ej böra beskattas. Exempel på dylika förmåner är fria bad, fria tvättmedel, fri hårvård och annat. Bryggeriarbetare tillkommande förmån av s. k. dagdricka har ansetts inte böra beskattas. Detsamma är fallet med fri telefon, när det kunnat antas att den skattskyldige inte skulle ha skaffat sig telefon på egen bekostnad. Förmån av fria resor som tillkommer medlemmar av järnvägmäns familjer beskattas ej heller.

Departementschefen har framhållit att gemensamt för de fall, i vilka praxis inte ansett skatteplikt föreligga är, att det varit fråga om förmåner, som i själva verket inte, eller i vart fall inte i första hand, varit avsedda att utgöra ersättning för utfört arbete. De har mera haft karaktar av åtgärder, som arbetsgivaren vidtagit för att skapa trivsel i arbetet eller också har det varit förmåner som utgått på grund av sedvana inom yrket eller liknande. Förmånerna har i regel varit av ganska ringa ekonomiskt värde eller har i varje fall inte inneburit någon nämnvärd besparing av levnadskostnader för mottagaren.

Genom de nya bestämmelserna, som intagits i ett nytt 3 mom. till 32 § kommunalskattelagen, åsyftas att från beskattning undanta förmåner av nyss angivet och därmed likartat slag. För att en förmån på grund av detta stadgande skall bli skattefri fordras:

a) att den utgått i annat än pengar

b) att den kan antas icke vara avsedd att utgöra direkt vederlag för utfört arbete

c) att den är av mindre värde.

Av punkt 3 av anvisningarna till 32 § framgår att såsom förutsättning för att förmånen icke skall upptagas såsom intäkt gäller att förmånen icke framstår som ett med lön eller pension jämförbart vederlag utan som en åtgärd för att bereda trivsel i arbetet eller liknande eller ock utgår på grund av sedvänja inom yrket eller verksamheten ifråga.

I nämnda anvisningspunkt har vidare givits några exempel på förmåner som — under förutsättning att de varit av ringa värde — inte kan anses utgöra vederlag för utfört arbete. Där åsyftas bl. a. rabatter vid inköp av varor, subventione-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46

rade måltider, eftermiddagskaffe och liknande förfriskningar samt hyresbilliga tjänstebostäder. I motiven till lagstiftningen har vidare nämnts rätt att privat disponera arbetsgivarens bil, fri telefon i vissa fall samt gåvor i natura på bemärkelsedagar o. dyl.

I samtliga fall fordras att förmånen är av mindre värde. Hänsyn skall därvid tas till det sammanlagda värdet av förmånerna. Även om en förmån sedd för sig skulle vara skattefri, kan den således tillsammans med annan liknande förmån bli skattepliktig.

Vidare skall frågan om värdet av förmånen kan anses utgöra skattepliktig intäkt bedömas med hänsyn till den besparing i normala levnadskostnader, som förmånen kan ha inneburit för den skattskyldige. En relativt värdefull förmån, i motiven till lagstiftningen har nämnts fri telefon, bör liksom nu kunna vara skattefri om det kan antas, att den skattskyldige inte skulle ha skaffat sig förmånen på egen bekostnad.

Något bestämt högsta värde såsom förutsättning för att en förmån skall bli skattefri har ej angivits i kommunalskattelagen. Genom samtidigt vidtagen ändring av 33 § taxeringsförordningen har en begränsning gjorts i fråga om arbetsgivares uppgiftsplikt: uppgift behöver ej lämnas rörande av den anställde åtnjutna naturaförmåner under 400 kronors värde. Detta belopp har enligt vad departementschefen uttalat valts med tanke på vad som enligt de nya bestämmelserna i kommunalskattelagen kan tänkas bli bedömt som skattefritt i åtskilliga fall. Det har emellertid framhållits att beloppet i och för sig inte innebär någon norm för värdet på de intäkter, som genom bestämmelserna i kommunalskattelagen undantas från beskattning. Vad som är att anse som skattefritt enligt de nya reglerna förbehållas praxis att avgöra med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Understundom kan förmåner med sammanlagt lägre värde än 400 kronor helt eller delvis böra beskattas, medan det i andra fall är tänkbart att förmåner med ett sammanlagt högre värde än 400 kronor kan bedömas såsom icke skattepliktiga.

I regel bör förmånen beskattas om den anställde får ersättning i pengar mot det att han avstår från förmånen. Det torde således bli beskattningsbar inkomst, om ett företag låter de anställda välja mellan att få fri lunch och lunchersättning.

Bestämmelserna gäller inkomst av tjänst över huvud taget, således icke endast anställda utan även t. ex. pensionstagare.

Departementschefen har förutsatt att riksskattenämnden genom vägledande uttalanden skapar förutsättningar för en enhetlig tillämpning av lagstiftningen. Sådana anvisningar torde dock icke vara att förvänta, innan bestämmelserna gällt någon tid.

Ändringar rörande uppgiftsskyldigheten.

Som redan nämnts har den ändringen vidtagits i 33 § taxeringsförordningen att arbetsgivare inte är skyldig att utan anmaning lämna uppgift om naturaförmåner till anställd, vilka efter avdrag för vederlag från mottagaren uppenbarligen haft ett lägre värde än 400 kronor för helt år räknat.

Ej heller föreligger längre uppgiftsplikt rörande ersättning för resa i tjänsten, om ersättningen motsvarar gjorda

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-26 22:02:46